

**Методичні рекомендації з питань організації виховної діяльності
в закладах загальної середньої освіти Полтавської області
у 2023/2024 навчальному році**

Зміст

1. Вступ	1
2. Нормативно-правова база виховного процесу у закладах загальної середньої освіти	3
3. Національно-патріотичне виховання	4
4. Протидія булінгу	7
5. Запобігання домашньому насильству	9
6. Запобігання та протидія торгівлі людьми	10
7. Профілактика шкідливих звичок та девіантної поведінки	11
8. Про діяльність учнівського самоврядування	12
9. Про діяльність шкільних європейських клубів	15
10. Про обласний конкурс на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області	17
11. Про обласний конкурс проєктів учнівського самоврядування	18
12. Організація роботи з батьками в умовах воєнного стану	20
13. Підтримка психічного здоров'я	23
14. Особиста безпека	24
15. Корисні посилання	24

Вступ

Відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу, є наскрізним процесом, охоплює усі сфери шкільного життя і має ґрунтуватися на загальнолюдських, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина тощо. Єдність навчання, виховання і розвитку учнів забезпечується спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу.

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, **виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця**, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- активна участь у громадсько-політичному житті країни;
- верховенство права, повага до прав людини;
- готовності до природоохоронної діяльності;
- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України (Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України, наказ МОН України від 06.06.2022 № 527).

Міністерство освіти і науки України зосереджує увагу на тому, що в умовах російської воєнної агресії **в Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства** щодо розвитку національної свідомості на основі суспільнодержавних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

З метою вшанування світлої пам'яті, громадянської відваги і самовідданості, сили духу, стійкості та героїчного подвигу воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули унаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, відповідно до Указу Президента України від 16 березня 2022 року №143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України», **щоденно о 9 годині 00 хвилин долучатись до загальнонаціональної хвилини мовчання.**

Перед педагогічними колективами закладів освіти нині є актуальними питання **об'єднання зусиль педагогічної та батьківської громадськості щодо захисту прав та свобод дітей та молоді, оволодіння школярами цінностями та моделями поведінки, які складають основу світової культури.**

Нормативно-правова база виховного процесу у закладах загальної середньої освіти

- Конституція України;
- Конвенція про права дитини (ратифікована Постановою ВР від 27.02.91 № 789-ХІІ);
- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року;
- Державний стандарт базової середньої освіти;
- Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року;
- Стратегія національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки;
- Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі;
- Закони України:
 - «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII;
 - «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX;

«Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III;
«Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 № 3739-VI;
«Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» від 09.04.2015 № 314-VIII;

«Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років» від 09.04.2015 № 315-VIII;

«Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 09.04.2015 № 317-VIII;

«Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 229-VIII;

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 № 2657-VIII;

«Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (Редакція від 03.08.2022);

• Укази Президента України:

від 18.05.2019 № 286/219 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання»;

від 30.09.2019 № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

від 25.05.2020 № 195 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі»;

• Постанови Кабінету Міністрів України:

від 09.10.2020 № 932 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки»;

від 02.06.2021 № 579 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки»;

від 30.06.2021 № 673 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року»;

• Розпорядження Кабінету Міністрів України:

від 11.04.2018 № 281-р «Про схвалення Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого громадського руху в Україні»;

від 03.10.2018 № 710-р «Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні»;

• Накази Міністерства освіти і науки України:

від 06.06.2022 № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 №641»;

від 23.06.2022 №586 «Про внесення зміни до наказу Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 року № 527».

• Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей», яка розглянута та затверджена Вченими Радами Інституту проблем виховання (протокол № 6 від 02 липня 2018 року) та Інституту модернізації змісту освіти (протокол № 7 від 26 вересня 2018 року).

• Обласна програма «Розвиток освітнього простору Полтавщини» на 2021-2025 роки (Рішення сесії Полтавської обласної ради від 29.12.2020 №47).

• Обласна програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки (Рішення сесії Полтавської обласної ради від 09.04.2021 № 136) та ін.

Особлива роль в організації виховної діяльності в закладі освіти належить класним керівникам. Діяльність класного керівника регламентується «Положенням про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 № 434, затвердженим в Міністерстві юстиції України 26 вересня 2000 року за №659/4880 (зі змінами). Ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text>

<https://ips.ligazakon.net/document/RE12665>

Зазначені вище документи ставлять перед педагогічною спільнотою завдання виховання у здобувачів освіти любові до рідної Батьківщини, формування якостей громадянина-патріота України, створення безпечного освітнього середовища тощо.

Національно-патріотичне виховання

В умовах російської воєнної агресії пріоритетним напрямом виховної роботи у закладах освіти стало національно-патріотичного виховання.

Сучасні події російсько-української війни засвідчують і ще раз переконують нас в тім, як важливо, враховуючи світовий досвід, зберігати свою національну ідентичність, усвідомлювати унікальність української нації, бути патріотами своєї країни.

Актуальність нерозривного зв'язку між тим, як сьогодні відбувається освітньо-виховна та патріотична робота з дітьми, молоддю і майбутнім нашої України демонструє саме життя.

У 2022 році Полтавською академією неперервної освіти ім. М.В. Остроградського розпочато здійснення масштабного дослідження стану національно-патріотичного виховання молоді у Полтавській області.

Дослідження проводиться на виконання Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року.

Об'єктом дослідження є громадська думка про стан національно-патріотичного виховання, а предметом виступає наявність/відсутність зв'язків між оцінками ефективності національно-патріотичного виховання різними соціально-демографічними групами мешканців Полтавської області.

Збір інформації, проведений у грудні 2022 року та червні 2023 року фахівцями відділу виховної роботи та розвитку цінностей Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського відповідно до наказу Департаменту освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації від 29.06.2022 № 120 щодо здійснення освітянами області заходів з реалізації Концепції національно-патріотичного виховання, свідчить про великий обсяг проведеної роботи.

У закладах освіти проводилися:

- інформаційно-просвітницькі та виховні заходи у формі зустрічей з волонтерами, ветеранами війни,
- майстер-класи за участю дітей та батьків з виготовлення сувенірів для бійців ЗСУ,
- лекції/бесіди, у тому числі із залученням представників громадських об'єднань, щодо необхідності дотримання у повсякденному житті демократичних принципів,
- виховні проєкти національно-патріотичної тематики,
- різноманітні акції на підтримку учасників бойових дій, допомогу пораненим військовим, підтримку захисників нашої країни, їхніх дітей та родин, підтримку медичних працівників і волонтерів, які працюють в зоні бойових дій,
- мітинги-реквієми на вшанування Героїв,
- виставки плакатів, газет, фоторепортажів,
- конкурси поезії та прози, відеоматеріалів, малюнків,
- вікторини,
- змагання,
- тематичні заходи до пам'ятних дат, присвячені героїчним подвигам українських воїнів у боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України тощо.

Національно-патріотичне виховання молоді – це результат взаємодії влади, громади, широкого кола організацій та, по суті, суспільства в цілому.

Відтак консолідація спільних зусиль державної влади, органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства сприяє цілеспрямованому і ефективному процесу патріотичного виховання майбутніх громадян України.

В опитуванні взяли участь педагоги, учні 5-11 класів, батьки, що репрезентують всі територіальні громади області.

Для залучення більшої кількості опитаних онлайн-опитувальник поширювався на сайтах громад, управлінь та департаментів, закладів освіти, культури, спорту, громадських організацій, у батьківських чатах тощо.

Анкета опитування містила 12 запитань, які були сформульовані у строгій відповідності до системи індикаторів, передбачених нормативними документами щодо очікуваних результатів та ефективності національно-патріотичного виховання в системі освіти.

У дослідженні встановлено:

по-перше, більшість (73%) громадян області відзначають зростання національно-патріотичних почуттів молоді, її громадянської свідомості, тобто національно-патріотичне виховання можна вважати ефективним;

по-друге, найвищі ранги – близько ста відсотків по вибірці – займають індикатори генералізованого світоглядного характеру, а саме: почуття поваги до своєї Батьківщини, гордість українським походженням, громадянством, найнижчі ранги мають «подієві» індикатори, що опираються на оцінку зростання конкретних активностей, подій, заходів тощо;

по-третє: не знайдено статистично достовірних розходжень у відповідях респондентів принципово різних соціально-демографічних груп, що означає точну недеформовану оцінку національно-патріотичного виховання молоді на актуальний час;

по-четверте: громадська думка щодо стану патріотизму в українському суспільстві реагує на загальнонаціональну ситуацію активного спротиву ворожій агресії в більшій мірі ніж, власне, на широкий спектр виховних заходів та організаційні зусилля освітян у цій галузі.

Ці висновки зумовлюють необхідність **продовження моніторингу стану національно-патріотичного виховання** та подальшого виконання плану заходів з реалізації Концепції національно-патріотичного виховання.

Розуміння важливості національно-патріотичного виховання зумовлює також виконання освітянами Полтавщини Обласної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки, що затверджена другим пленарним засіданням четвертої сесії восьмого скликання Полтавської обласної ради від 09.04.2021 № 136. Тому звертаємо Вашу увагу на організацію та проведення таких обласних заходів:

Заходи, спрямовані на досягнення пріоритетних завдань	Строк виконання
Обласний конкурс на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області	вересень-грудень 2023 року
Обласний конкурс на отримання стипендії імені Героя Небесної Сотні – Героя України Ігоря Сердюка для учнів, студентів та молодих учених	жовтень-листопад (подання документів до 10 жовтня) 2023 року
Обласний конкурс на отримання стипендії імені Героя України – Андрія Конопльова для учнів, студентів закладів освіти Полтавщини	жовтень-грудень (подання документів до 15 жовтня) 2023 року

Важливим у реалізації національно-патріотичного виховання є співпраця різних суб'єктів громадянського суспільства, зокрема: Департаменту освіти і науки Полтавської облвійськкадміністрації, Полтавського обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки (та підпорядкованих районних і міського ТЦК та СП), державних підприємств, установ і організацій облвійськкадміністрації, КЗ «Полтавський обласний центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді», Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського, органів управління освітою міських, селищних та сільських рад, інститутів громадянського суспільства, особливо у проведенні інформаційних, просвітницьких, виховних заходів у закладах освіти із шанування ветеранів, пам'яті загиблих (померлих) захисників і захисниць України з метою формування в молодого покоління шанобливого ставлення до зазначених осіб, виховання молоді в душі патріотизму та героїзму.

Протидія булінгу

Питання запобігання та виявлення випадків жорстокого поводження з дітьми регулюється Законом України «Про охорону дитинства», де статтею 10 визначено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості та виключають приниження честі і гідності дитини <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14/ed20120601>

Концепцією Нової української школи передбачено формування ціннісного ставлення і судження у школярів, вміння вибудовувати доброзичливі і толерантні стосунки із учасниками освітнього процесу.

Закон України «Про освіту», зокрема стаття 53, визначає право здобувачів освіти на захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти.

Законом України від 18.12.2018 № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» внесено зміни до Закону України «Про освіту» щодо визначення поняття булінгу (цькування), його типових ознак.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 р. за № 111/34394, затверджено Порядок реагування на випадки булінку (цькування) та Порядок застосування заходів виховного впливу.

Згідно із Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 № 2657-VIII до повноважень органів управління освітою входить здійснення контролю за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти та розгляд скарг про відмову у реагуванні на випадки булінгу (цькування) за відповідними заявами.

Згідно із Законом України від 15.07.2021 № 1658-IX визначено зміст поняття безпечне освітнє середовище, як сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних

норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливають вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин.

На сайті МОН під рубрикою «Антибулінг» розміщений банк методик (інструментарію): <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidiya-bulingu/2019-11-25-protidydy-bullingy.pdf>

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/korisni-posilannya-shodo-temi-antibulingu>

Наголошуємо, що на доступному місці у закладі освіти варто розмістити контактну інформацію про керівників та педагогічних працівників закладу освіти, до яких, відповідно до посадових обов'язків, можуть звертатися учасники освітнього процесу для оперативного вирішення питань, що стосуються збереження життя чи здоров'я, а також захисту прав та інтересів дитини; номер телефону 1547 Урядової гарячої лінії з попередження домашнього насильства; телефонні номери Національної дитячої «гарячої» лінії 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного).

З метою профілактики булінгу (цькування) у закладах освіти рекомендуємо:

- впроваджувати в освітній процес закладів освіти гурток «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації» та факультатив «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе»;

- використовувати відеоролик «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Медіація ровесників та ровесниць» (<https://la-strada.org.ua/novyny/navchalne-video.html>) та освітній електронний курс «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе». Режим доступу: <https://la-strada.org.ua/onlajn-navchannya>;

- розвивати медіацію однолітків, створювати служби порозуміння (Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти»;

- проводити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики насильства, булінгу, формування ненасильницької моделі поведінки та вирішення конфліктів мирним шляхом.

Запобігання домашньому насильству

Поруч із булінгом (цькуванням) великою проблемою в Україні є домашнє насильство.

Верховна Рада України 20 червня 2022 року ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству (Стамбульську конвенцію).

Документ розроблено на виконання заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з метою запобігання насильству стосовно жінок, домашньому насильству та боротьбу із цими явищами.

Конвенція є першим міжнародним законодавчим актом, що передбачає захист прав жінок. Метою документу є захистити жінок від усіх форм насильства та дискримінації, боротися за рівність між жінками й чоловіками, розробляти політику та заходи для захисту всіх жертв насильства й надання їм допомоги. Україна приєдналася до конвенції у 2011 році.

Ратифікація Стамбульської конвенції запроваджує важливі механізми запобігання і протидії насильству: зобов'язання допомоги, створення притулків, організація гарячих ліній, надання компенсацій постраждалим, криміналізація видів насильства тощо.

Звертаємо увагу на Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07 грудня 2017 року № 2229, (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>), який визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Інформацію щодо захисту прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права можна знайти за посиланням: https://minjust.gov.ua/m/str_19188

Пропонуємо використовувати матеріали з питань запобігання та протидії домашньому насильству, що розміщені на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1kdBNPKwOfNWwoLNI5RaJlvfro7oazdUw/view>

Запобігання та протидія торгівлі людьми

Українські правоохоронці борються з двома видами торгівлі людьми. Перший починається і закінчується на території нашої країни. Серед таких випадків найбільш розповсюджені трудова та сексуальна експлуатація.

Другим видом є торгівля людьми, яка починається на території України з вербування, однак сам злочин відбувається на території іншої держави.

<https://www.youtube.com/watch?v=5aXrSiUqRoc>

В Україні є Telegram-бот «Залишайся в безпеці», у якому можна дізнатися, як не стати жертвою торгівлі людьми, безпечно працевлаштуватися в Україні та за кордоном, розпізнати потенційних зловмисників, а також до кого звернутися за допомогою.

Відповідно до статей 7, 9, 20, 21, 22, 23, 24 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.173) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>) Міністерство освіти і науки України, органи управління освітою, заклади освіти впроваджують в освітній процес заходи щодо підвищення рівня обізнаності здобувачів освітніх послуг та їх батьків з питань протидії торгівлі дітьми.

Головні завдання навчально-виховних заходів із вищезазначених негативних явищ – підвищити загальний рівень правової свідомості дітей та молоді, рівень обізнаності з проблем порушення прав людини, навчити моделям безпечної поведінки, виховати повагу до прав та основних свобод людини, толерантне ставлення до потерпілих від насильства.

Міністерство освіти і науки України вважає за доцільне:

- продовжувати включати до програм підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти курси, лекції та практичні заняття з питань протидії торгівлі людьми, зокрема, використання електронного курсу «Основи протидії торгівлі людьми» (режим доступу: www.ctcourse.org.ua);

- впроваджувати за рахунок варіативної складової програму виховної роботи з питань протидії торгівлі дітьми для учнів 7-10 класів «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robota-ta-zahistprav-ditini/protidiya-torgivli-lyudmi>

- впроваджувати гуртки та факультативи для учнів 7-10 класів закладів загальної середньої освіти «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»; проводити інформаційні кампанії до 30 липня – Всесвітнього дня протидії торгівлі людьми; 18

жовтня – Європейського дня боротьби з торгівлею людьми; 2 грудня – Міжнародного дня за відміну рабства; 10 грудня – Міжнародного дня захисту прав людини; розвивати співробітництво із громадськими та міжнародними організаціями і фондами;

- налагодити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики торгівлі людьми;

- поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про діяльність Кол-центру Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей за скороченими телефонними номерами: 1578 – з питань протидії торгівлі людьми; 1588 – з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей; Національної безкоштовної «гарячої лінії» з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів Представництва Міжнародної організації з міграцій (МОМ) в Україні 0 800 505 501 (безкоштовно зі стаціонарних) 527 (безкоштовно з мобільних) www.527.org.ua Національної дитячої «гарячої лінії» 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного) та Національної «гарячої» лінії з попередження насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0 800 500 335 або 116 123 (для дзвінків з мобільного) ГО «Ла Страда-Україна».

На офіційному сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» створено електронний банк курсів (спекурсів), які впроваджуються у вищих навчальних закладах та в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників (розділ «Діяльність. Захист прав людини»: <https://imzo.gov.ua/protidiya-torgivli-lyudmi/navchalni-programi/>

Профілактика шкідливих звичок та девіантної поведінки

Запобігання вживання дітьми та учнівською молоддю наркотичних та психотропних речовин повинно займати належне місце в організації виховного процесу закладу освіти.

Рекомендуємо в межах компетенції:

- впроваджувати сучасні методики профілактичної роботи з подолання негативних проявів серед дітей, учнівської молоді;

- формувати в дітей, учнівської молоді життєвих навичок, умінь протистояти ризикам і загрозам, пов'язаним з наркотиками;

- здійснювати комплекс профілактичних заходів, спрямованих на підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків, формування у них свідомого відповідального ставлення до виконання обов'язків, пов'язаних з утриманням, вихованням та освітою дітей;

- забезпечувати підтримку розвитку системи позашкільної освіти;

- створювати методики раннього виявлення дітей, які належать до груп ризику через їх незахищеність та інші чинники, що можуть призвести до початку вживання наркотиків (діти, батьки яких перебувають у трудовій еміграції за кордоном; діти із сімей з проблемами залежності; діти, що отримали психологічні травми внаслідок жорстокого поводження або сексуального насильства, безпритульні), сприяння захисту їх прав та недопущення соціального відторгнення тощо.

Звертаємо увагу, що постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 689 затверджено Порядок проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2019-%D0%BF#Text>

Ситуація щодо кримінальних правопорушень у дитячому середовищі спонукає до проведення чіткої взаємодії всіх зацікавлених органів та служб на місцевому рівні.

Профілактика кримінальних правопорушень спонукає до формування правової культури учнів, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню дітьми злочинів, подолання девіантної поведінки.

Рекомендуємо:

проаналізувати стан справ та посилити індивідуальну корекційну роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки;

провести інформаційно-просвітницьку роботу з батьками та законними представниками дітей, схильних до протиправної поведінки, сприяти в організації позакласної зайнятості цієї категорії дітей тощо.

Про діяльність учнівського самоврядування

Відповідно до статей 28 та 70 Закону України «Про освіту» в закладах освіти функціонують органи учнівського самоврядування, діяльність яких спрямована на створення сприятливих умов повноцінного становлення особистості, її успішної інтеграції у суспільне життя, залучення до участі дітей у державно-громадському управлінні закладом на принципах прозорості і відкритості.

Учнівське самоврядування обґрунтоване законодавчою базою державних нормативних документів:

1. Державний стандарт загальної середньої освіти.
2. Загальна декларація прав людини і громадянина.
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
4. Закон України «Про мови».
5. Закон України «Про освіту».
6. Конвенція прав дитини.
7. Конституція України.
8. Закон України «Про позашкільну освіту».
9. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».
10. Закон України «Про об'єднання громадян».

Учнівське самоврядування є однією з форм громадського самоврядування в школі. Завдання учнівського самоврядування: залучення дітей та молоді до прийняття рішень; захист прав та інтересів учнів; реалізація інтересів учнів, підтримка їхніх здібностей, прав і свобод; створення умов для самореалізації учнів; налагодження контактів та реалізація спільних проєктів, ініційованих учнями.

Основні напрямки діяльності органів дитячого самоврядування: залучення дітей і молоді до активної участі в житті колективу, громади; розкриття, самовдосконалення та самореалізація особистості; її моральний та духовний ріст; захист прав та інтересів членів свого колективу; організація просвітницької роботи серед своїх однолітків; організація життя та діяльності свого колективу; підготовка до майбутнього дорослого життя, орієнтовний вибір майбутньої професії.

Структура шкільного самоврядування залежить від форми існування організації – будь це дитячий парламент, шкільна рада учнівського самоврядування (ШРУС), дитяча верховна палата тощо. Яку б форму організації ви не обрали, остерігайтеся найпоширеніших помилок при роботі з учнівським самоврядуванням, що можуть знівельовати саму ідею самоврядування. Вони полягають у традиційному адміністративно-авторитарному стилі управління, відсутності бажання, а інколи і вміння педагогів співпрацювати з учнівським самоврядуванням; ігнорування прав і обов'язків органів самоврядування, їх думки при розв'язанні найважливіших питань життя колективу

школи; упереджене ставлення до членів учнівського самоврядування, відсутність терплячості й витримки у стосунках із членами учнівського самоврядування тощо.

У будь-якому класі організація учнівського самоврядування потребує тактовного, ненав'язливого, мудрого керівництва з боку педагога.

Вимогою сьогодення є формування нового покоління лідерів, які здатні бути зразком адаптивної поведінки, уміють приймати виважені і мудрі рішення, створювати атмосферу взаємоповаги, творчості, креативності і взаєморозуміння в колективі.

Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського здійснює науково-методичний супровід діяльності учнівського самоврядування в закладах загальної середньої освіти через проведення лекцій на курсах підвищення кваліфікації для педагогів-організаторів; обласних семінарів, тематичних дискусій, конференцій з обміну досвідом, навчальних тренінгів, дистанційних та очних консультацій тощо для заступників директорів з навчально-виховної роботи, педагогів-організаторів, класних керівників, координаторів щодо учнівського самоврядування в закладах загальної середньої освіти.

Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського спільно з Полтавським університетом економіки і торгівлі проводить співпрацю щодо реалізації проєкту «Полтавська обласна школа лідерів учнівського самоврядування», завдяки якій маємо можливість об'єднати учнівську молодь з різних закладів загальної середньої освіти для формування їх лідерської позиції, громадянської відповідальності, патріотизму і любові до країни, міста, громади тощо. Проєкт спрямований на підтримку ініціатив учнів.

Головна мета проєкту: створити освітнє середовище для розвитку лідерського потенціалу старшокласників закладів загальної середньої освіти Полтавської області, формування їх життєвих компетентностей шляхом активного залучення до участі в суспільно-корисній діяльності.

Завдання проєкту:

- організувати очно-дистанційне навчання лідерів учнівського самоврядування закладів освіти Полтавщини;

- сприяти розвитку учнівської проєктної діяльності, набуття досвіду громадянських дій та демократичної поведінки школярів у вирішенні соціально важливих суспільних проблем;

- привернути увагу органів місцевого самоврядування, громадськості, педагогічних колективів до питань розвитку особистості;

- підтримка талановитих школярів, сприяння їх самореалізації, стимулювання подальшої творчої діяльності.

Учасниками проєкту є учні 9-11 класів, лідери учнівського самоврядування, активна та талановита учнівська молодь. Участь у проєкті є добровільною та безкоштовною.

Навчання в Школі включає кілька етапів реалізації:

- організаційно-установчий (онлайн-реєстрація учасників, поділ на групи, настановчі заняття);

- дистанційний (самостійне опрацювання матеріалу учасниками з використанням навчальної платформи *Moodle*);

- очно-підсумковий (розвиток лідерських компетентностей за допомогою інтерактивних форм і методів проведення занять (тренінги, диспути, дискусії, рольові та ділові ігри тощо), розробка та реалізація власних проєктів учасниками, запровадження нових молодіжних ініціатив).

Завершивши проєкт, учасники отримують сертифікати.

Протягом усього періоду навчання учасники Школи, реалізуючи власний лідерський потенціал, підвищують рівень компетентностей, складають та реалізують власні проєкти, беруть активну участь в житті своїх місцевих громад.

У 2023-2024 навчальному році продовжитися діяльність школи, учасниками якої стануть учні 8-11 класів та педагоги, що координують учнівське самоврядування.

Сьогодення вимагає лідерів нової формації, людей компетентних, відповідальних, здатних мислити неординарно. Проблема виховання молодих лідерів – це проблема підготовки людини майбутнього, людини, яка відповідає вимогам сьогодення. Тому сьогодні є актуальною підтримка учнівської молоді, чії особистісні переконання спрямовані на активну участь у громадському житті школи, громади.

Функціонування учнівського самоврядування в умовах воєнного стану повинно бути спрямоване на організацію добрих і корисних справ; виховання національної самосвідомості, любові до Батьківщини, родини, школи; виховання активності, відповідальності, самоутвердження та самореалізації членів всіх органів учнівського самоврядування (виховання рис лідера, виховання віри в себе, у свої сили у всіх сферах діяльності, виховання поваги до старших і турботливого ставлення до молодших, виховання працелюбності, поваги до праці своїх товаришів та дорослих).

Рекомендуємо формувати пріоритети та стратегічні напрямки у роботі з дітьми та учнівською молоддю, підтримувати соціально-активні програми, ініціативи та проекти органів учнівського самоврядування; удосконалювати механізми урахування думки дитини під час вирішення питань, що стосуються її життя; забезпечувати ефективну взаємодію між громадськими організаціями та органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Про діяльність шкільних європейських клубів

Шкільний європейський клуб є формою співпраці вчителів і учнів, що охоплює різноманітні сфери і спрямована на вивчення європейських цінностей та виховання лідерських якостей у молоді, а також поглиблення їх знань про Європу, європейську інтеграцію країн, історію, географію, культуру, мистецтво, науку.

Ідея заснування клубу може вийти від адміністрації школи, вчителя чи учнів. Спершу слід знайти групу дітей, яка зацікавлена європейською тематикою і вчителя, який візьме під опіку (здійснюватиме координацію) даний клуб. Безумовно, вчителів-опікунів (координаторів) може бути багато. Організація клубу та його діяльність залежить виключно від засновників. Саме вони розробляють Статут Клубу, визначають функції, які повинен виконувати клуб, і коли відбуватимуться зустрічі. Діяльність євроклубу ґрунтується на принципах демократії, законності, гласності, гуманізму, рівноправності всіх його членів, персональної відповідальності членів за доручену справу.

Мета діяльності євроклубу: формування почуття європейської єдності через поширення знань про Європу та пропагування загальноєвропейських демократичних цінностей; ознайомлення з культурою та мовою людей в інших країнах, обмін досвідом; заохочення до вивчення іноземних мов; виховання молодих лідерів, формування молоді еліти; формування активної громадянської позиції молоді.

Основні напрямки діяльності євроклубу: проведення інтерактивних заходів на європейську тематику; інформування місцевої спільноти (газети, листівки, бюлетені, присвячені європейській тематиці); пропагування досягнень клубу, відкриття власної Інтернет-сторінки; співпраця із засобами масової інформації, органами місцевого самоврядування, державними та громадськими установами, спонсорами; лекції, конкурси, конференції, семінари та просвітницькі заходи з європейської та євроатлантичної інтеграції; встановлення зв'язків з європейськими партнерами (обмін інформацією, досвідом, організація поїздок та зустрічей); організація та розвиток наукового та культурного співробітництва, інформаційної співпраці між закладами освіти.

Шкільний європейський клуб може діяти як: заходи всередині клубу (засідання, ігри, презентації, перегляд фільмів, рольові ігри, конкурси, вивчення культури країн ЄС, зустріч з волонтерами та ін.); заходи на шкільному рівні (конкурси, стінгазета, олімпіади, виставки, святкування Днів Європи та ін.); заходи на міському рівні (святкування Днів Європи, благодійні проекти, конкурси та ін.); мережева співпраця (співпраця в рамках мережі євроклубів певного регіону); співпраця з клубами інших міст України (обміни, листування та ін.); організація міжнародних заходів.

На Полтавщині діє 38 європейських шкільних клубів та 6 центрів дитячої дипломатії. Серед заходів їх діяльності: євроквести, челенджі, флешмоби, квізи, клуб європейського кіно і клуб віртуального туризму. Робота з організації діяльності європейських шкільних клубів здобула нову якість завдяки використанню електронних ресурсів, акумульованих для педагогів області.

На сайті Полтавської академії неперервної освіти імені М.В. Остроградського створено банер «Євроклуби Полтавщини: горизонти можливостей». Другим напрямком роботи з координації діяльності європейського шкільного клубу на Полтавщині академія вбачає співпрацю з центром Європейської інформації, що діє в приміщенні Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І.П. Котляревського. Робота і діяльність центру зумовлена потребою у підвищенні обізнаності громадськості Полтавщини щодо різних аспектів європейської інтеграції.

У приміщенні спеціальної навчально-педагогічної бібліотеки Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського працівниками бібліотеки забезпечено функціонування інформаційних виставок «Українська освіта на шляху до спільного Європейського освітнього простору», «Україна та Європейський Союз: розвиток партнерства і співпраці» з питань європейської інтеграції України та історії і сучасності. Плануємо проведення тренінгу на тему «Перспективи розвитку євроклубів» і семінару «Роль євроклубу для сучасності».

У травні 2023 року школярі Полтавщини долучилися до Всеукраїнської інтелектуальної онлайн-Євровікторини про Європейський Союз від Представництва ЄС в Україні. Учасники змогли перевірити свої знання про Європу (вебсторінка Євровікторина, яка оновлюється на сайті «Євроквіз» Представництва ЄС: www.euroquiz.org.ua).

Майданчиком для спілкування євроклубівців в Україні слугує вебресурс Євроквіз – Прямуємо разом!: <https://euroquiz.org.ua/>

Представництво Євросоюзу в Україні: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk

Онлайн-платформа, де можна реєструвати шкільний євроклуб – це сайт Euroquiz Представництва Європейського Союзу в Україні:

<https://euroquiz.org.ua/network-eu/contacts>

Діяльність шкільних європейських клубів у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану здійснюється дистанційно. Це дає змогу організувати діяльність незалежно від місця перебування учнів, а також підвищити ефективність організації роботи клубу за рахунок використання сучасних перспективних технологій.

Про обласний конкурс на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області

На виконання Обласної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського планує проведення в першому півріччі 2023-2024 н. р. обласного Конкурсу на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області.

Конкурс відбудеться відповідно до Положення, затвердженого наказом Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації від 09 серпня

2021 року № 296 «Про затвердження Положення про проведення обласного Конкурсу на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області», зареєстрованого у Північно-Східному міжрегіональному управлінні Міністерства юстиції (м. Суми) від 16 серпня 2021 року № 110/363.

Мета Конкурсу полягає у виявленні і підтримці обдарованих дітей та молоді, формуванні національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, розвитку духовно-моральних цінностей школярів.

Основними завданнями конкурсу є: сприяння в освітньому, духовному розвитку учнів, їхній соціалізації і життєвому самовизначенню через залучення до культуротворчої діяльності; патріотичне виховання дітей та молоді засобами мистецтва; створення сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу школярів; привернення уваги громадськості, органів виконавчої влади до проблеми національно-патріотичного виховання.

Конкурс проводиться у таких номінаціях:

- «Музично-театральна постановка»;
- «Військово-спортивне шоу»;
- «Історична реконструкція».

Учасниками Конкурсу можуть бути учні та колективи закладів загальної середньої освіти та закладів позашкільної освіти.

Перший етап Конкурсу проводиться на базі виконавчих комітетів, міських, сільських, селищний рад об'єднаних територіальних громад (до 1 жовтня). Другий – обласний етап може проводитися очно або дистанційно (до 20 грудня).

Для участі в другому етапі Конкурсу подається заявка до 1 листопада про участь в обласному Конкурсі на кращий захід з національно-патріотичного виховання за формулю, що додається в Положенні. Заявка подається на електронну адресу Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського root@pano.pl.ua

Положення про проведення обласного Конкурсу на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області доступне за лінком: http://pano.pl.ua/images/new_folder/Rozdily/natzionalno-patriotychno-vykhovannia/polozhennia/Polozhennya_pro_provedennya_oblasnoho_konkursu_na_krashchyu_zakhid_z_natsionalno-patriotychnoho_vykhovannya.pdf

За умови дистанційної організації Конкурсу він проводиться онлайн за допомогою дистанційних технологій.

Про обласний конкурс проєктів учнівського самоврядування

Відповідно до пункту 13 статті 44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», підпункту 1.1.2 пункту 1.1 розділу IV Обласної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки, затвердженої рішенням другого пленарного засідання четвертої сесії Полтавської обласної ради восьмого скликання від 09 квітня 2021 року № 136 Обласний конкурс проєктів учнівського самоврядування проводиться з метою виявлення та підтримки обдарованих дітей, сприяння розвитку учнівської проєктної діяльності, набуття досвіду громадянських дій та демократичної поведінки школярів у вирішенні соціально важливих суспільних проблем, формування лідерських якостей учнів, формування та розвитку громадянської, соціальної, екологічної, культурної та інших ключових компетентностей здобувачів освіти, активізації діяльності органів учнівського самоврядування області.

Основними завданнями конкурсу є: виховання активного громадянина та інноватора, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини; підтримка розвитку проєктної діяльності школярів, спрямована на формування в них активної життєвої позиції; національно-патріотичне виховання та формування національної

самосвідомості школярів; пошук нових форм і методів формування в учнів навичок природоохоронної, пізнавальної, культурно-просвітницької діяльності; пошук шляхів розв'язання суспільних проблем; привернення уваги органів місцевого самоврядування, громадськості, педагогічних колективів до питань розвитку особистості; підтримка талановитих школярів, сприяння їх самореалізації, стимулювання подальшої творчої діяльності; демонстрація (презентація) досягнень шкільних (районних) груп учнівського самоврядування.

Організатором конкурсу є Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського під керівництвом Департаменту освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації.

Учасниками конкурсу є лідерські групи учнівського самоврядування (до 5 осіб) закладів загальної середньої освіти Полтавської області.

Конкурс проводиться у II тури: I (заочний) тур – журі обласного конкурсу розглядає й оцінює матеріали, надіслані органами управління освітою міських, селищних, сільських територіальних громад. Журі визначає по 4 команди-переможниці у кожній номінації I туру конкурсу, які беруть участь у II (підсумковому) турі. II (підсумковий) тур – проводиться очно або дистанційно. Під час II туру команди-переможниці I туру захищають подані на конкурс проєкти. Загальна тривалість виступу команди – до 10 хвилин. Дата, час, форма та місце проведення конкурсу визначаються окремим наказом Департаменту освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації.

Конкурс проводиться у таких номінаціях:

- 1) Національно-патріотичні ініціативи;
- 2) Волонтерські ініціативи;
- 3) Екологічні ініціативи;
- 4) Здоров'язбережувальні ініціативи;
- 5) Громадянські та соціальні ініціативи.

Переможці конкурсу нагороджуються дипломами I, II, III ступенів Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського.

За умови дистанційної організації конкурсу він проводиться онлайн за допомогою дистанційних технологій.

На виконання Обласної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського планує організацію та проведення Обласного конкурсу на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області (вересень-грудень 2023 року), Обласного конкурсу проєктів учнівського самоврядування (2024 рік).

Рекомендуємо консолідувати спільні зусилля органів державної влади і органів місцевого самоврядування щодо створення волонтерських проєктів, проведення заходів, спрямованих на реалізацію патріотичного виховання в закладах загальної середньої освіти.

Організація роботи з батьками в умовах воєнного стану

Питання батьківської відповідальності за виховання своїх дітей є актуальними в сучасних умовах і унормовані в таких нормативно-правових актах України щодо прав, обов'язків та відповідальності батьків за виховання дітей:

Закон України «Про освіту», стаття 55. Права та обов'язки батьків здобувачів освіти;

Закон України «Про охорону дитинства», стаття 12. Права, обов'язки та відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини;

Цивільний кодекс України, стаття 1179. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою;

Кодекс України про адміністративні правопорушення, стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей;

Кримінальний кодекс України, стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;

Сімейний кодекс України, стаття 164. Підстави позбавлення батьківських прав, тощо.

Сьогодні внесло суттєві корективи в освіту, адже введення в Україні воєнного стану позначилося на всіх сферах людського життя. Передусім особливих змін зазнала освіта, адже чимало закладів не працюють, інші – приймають тимчасово переміщених осіб, організують освітній процес дистанційно та консультують батьків.

В умовах війни педагогічні працівники мають бути готовими та спроможними повноцінно надавати освітні, інформаційні, консультаційні послуги сім'ям, які виховують дітей. Саме тому питання організації комунікації з учасниками освітнього процесу набуло сьогодні неабиякої актуальності. Це дозволяє встановити швидкий обмін інформацією, мобільність зворотного зв'язку з дітьми, їхніми батьками, сім'ями, педагогами. У процесі організації комунікації учасників освітнього процесу, а також з метою покращення адаптації громадян із числа внутрішньо переміщених осіб із зон активних бойових дій працівники ЗЗСО мають надавати інформаційну, методичну, консультативну підтримку дітям та їхнім сім'ям, зокрема:

- сприяти організації комунікації дітей та їхніх батьків з іншими членами громади;
- створювати безпечний соціально-освітній простір;
- адаптувати освітній процес в умовах війни з урахуванням життєвих обставин;
- добирати форми і методи взаємодії учасників освітнього процесу відповідно до конкретної ситуації;
- володіти інформацією щодо ресурсного забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційної роботи;
- формувати навички організації та проведення онлайн-заходів.

Заклад загальної середньої освіти за допомогою сайту може організувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу, створити віртуальну бібліотеку, своєрідний банк освітніх ресурсів, постійно оновлювати й поповнювати інформаційне наповнення вебсайту, використовувати ресурси онлайн-освіти, забезпечити залучення тимчасово переміщених дітей та їхніх сімей до різних програм та проєктів. Задля забезпечення ефективності комунікації з батьками й усіма, хто задіяний в освітньому процесі, рекомендовано для здійснення кожного конкретного завдання обрати оптимальні канали комунікації, основними з-поміж яких є: відеоконференція, форум, чат, блог, електронна пошта, анкетування, соціальні мережі тощо.

Соціальні мережі Telegram та Viber дозволяють створювати закриті та відкриті канали, групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації. Ефективними можуть бути розміщені на сайті ЗЗСО завдання і рекомендації для батьків щодо роботи з дітьми відповідно до їхнього віку; створення груп із батьками, психологами в соціальних мережах Viber, Telegram для отримання 11 інформаційно-освітніх та психолого-педагогічних послуг; використання електронних платформ Zoom, GoogleMeet, Google Classroom, Microsoft Teams та ін. Важливо визначитися, через які канали комунікації швидко надходять повідомлення до аудиторії, який канал зможе забезпечити оптимальний зворотний зв'язок, які формати для цих каналів застосувати, які супровідні матеріали (фото, відео, схеми) необхідно попередньо підготувати.

У процесі роботи з батьками важливо дотримуватися відповідних рекомендацій щодо організації навчального процесу в умовах воєнного стану:

1. Співпрацюйте та організуйте зворотний зв'язок із батьками дітей через вебсайт закладу, програми Viber, Telegram та соціальні мережі з питань стану здоров'я дитини, особливостей навчання, виховання, розвитку дітей при використанні дистанційного та

змішаного видів комунікації. Результати зворотного зв'язку є основою для планування консультативної та методичної допомоги батькам із різних питань виховання дітей.

2. Інформуйте батьків щодо допомоги дітям у подоланні негативних наслідків травмуючих подій та адаптації до нових обставин їхнього життя. У зв'язку з цим практичні психологи мають вести постійне спостереження за учнями, а педагогічні працівники – враховувати в освітній роботі дані моніторингу психічного стану, організовувати емоційно підтримуючу мовленнєву комунікацію, використовувати індивідуально підібраний комплекс технологій психолого-педагогічного супроводу.

3. Проводьте роботу з батьками щодо психологічного супроводу дитини у період воєнного часу, надавайте консультативну підтримку щодо допомоги дітям впоратися з тривожністю під час воєнних дій тощо.

Організація повноцінної взаємодії педагогів і батьків є сьогодні одним із найважливіших завдань, що стоять перед колективами сучасних закладів освіти. Нова освітня парадигма проголосила батьків суб'єктами освітнього процесу, значить і на батьків покладена відповідальність за якість освіти своїх дітей.

Рівноправність взаємин між педагогом та родиною учня дозволяє зменшити ризик виникнення конфліктних ситуацій. А якщо суперечності все ж виникнуть, їх завжди можна розв'язати конструктивно, знайшовши компромісне рішення. Така модель взаємодії дорослих неодмінно стане взірцем для школярів. Саме завдяки педагогіці партнерства такі поняття, як «толерантність», «співчуття» та «свобода вибору» можуть стати основоположними для нашого суспільства.

Наразі, в умовах воєнного стану, в закладах загальної середньої освіти відбувається активний пошук і впровадження таких форм взаємодії з родинами учнів, які дали б змогу досягти реального співробітництва.

Партнерські взаємини між учителем та батьками дають можливість оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми, відстежувати зміни у поведінці дитини, краще розуміти її вподобання та життєві орієнтири.

Щоб співпраця з батьками була дієвою, необхідно враховувати запити батьків щодо інформаційної підтримки, організовувати зворотний зв'язок та дізнаватися, з яких напрямів освітньої діяльності (творчий, інтелектуальний, фізичний тощо) батьки потребують інформаційної допомоги.

У Полтавській академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського щороку проводиться Форум батьківської громадськості. Мета Форуму – взаємодія та співпраця між учителями, учнями і батьками; висвітлення соціально-важливих аспектів сучасної освіти; ефективна взаємодія батьківської громадськості з закладами освіти та державними установами; вироблення усвідомленої взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу для покращення якості життя та навчання учнів. Тематика Форумів різноманітна. Учасники Форуму – представники батьківської громадськості закладів освіти області, директори закладів загальної середньої освіти, педагоги, працівники ЦПРПП, методисти та науковці області.

Під час Форуму всі учасники діляться корисними порадами про виховання дітей і навіть самих батьків. Основним підсумком для всіх його учасників стає усвідомлення того, що проблеми освіти потребують спільних зусиль усіх, кому не байдуже підрастаюче покоління, адже це – наше майбутнє.

Співпраця з батьками має бути систематичною і регулярною та мати емоційне підґрунтя: батьки мають розуміти, що ми захоплені однією справою – забезпечити дітям щасливе теперішнє та майбутнє і дати якісну освіту заради цієї дитини. Тому постійний контакт з батьками, фідбеки (зворотний зв'язок) з будь-якої активності дуже важливі. Важливо також прислуховуватись до думки кожної із сторін і знаходити спільний шлях, який приведе до успішного результату.

Підтримка психічного здоров'я

Психічне здоров'я кожного учасника освітнього процесу – це одне з ключових завдань закладу освіти, а також якісного та безпечного навчання дітей. Важливо створити умови для психосоціальної підтримки всіх учасників освітнього процесу. Саме тісна співпраця педагогів та працівників психологічної служби сприяє стабілізації психоемоційного стану здобувачів освіти та їх налаштування на освітню діяльність. Педагог створює для дітей світ підтримки та порозуміння, налаштовує їх на впевненість у тому, що наша стійкість та віра в перемогу має особливу роль у воєнний час.

Для проведення годин спілкування радимо використовувати:

- Методичні рекомендації МОН «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій»

<https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij>

- Вправи для дітей та підлітків, які перебувають у стресовій ситуації, для зняття психоемоційного напруження <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/vpravy-dlia-ditey-ta-pidlitkiv-iaki-perebuvaiut-u-stresoviy-sytuatsii-dlia-zniattia-psykhomotsiynoho-naprzhennia/>

- Шість буклетів у картинках серії «Trauma Surviving and Hope», створені разом з підлітками для підлітків і молодих людей віком від 12 до 25 років. Мета буклетів – допомогти молоді розпізнати психологічну травму і знайти для себе дієву психологічну підтримку, щоб подолати її. Основні теми: безсоння, проблеми з увагою і пам'яттю, біль, напади люті, агресії, уникнення оточення, смуток тощо. За цим покликанням ви знайдете буклети: <https://www.trauma-surviving.com/>

Ресурс з матеріалами для батьків про те, як вони можуть допомогти своїм дітям, що зазнали психологічної травми: <https://elternratgeber-fluechtlinge.de/uk/>

- Телеграм-канал «Підтримай дитину»: <https://t.me/s/pidtrumaidutuny>

- Гаряча лінія

<https://docs.google.com/document/d/1bHVRopWYkSGDVu5m9zFIs5ZjisQ3L831/edit>

Рекомендуємо долучитися до проєкту психологічної підтримки «Поруч» <https://poruch.me/>, у рамках якого створено групи підтримки для дітей та дорослих, які потребують психологічної підтримки або хотіли би спілкуватися з іншими колегами та фахівцями-психологами про те, що відбувається сьогодні у нашій країні і як допомогти вправитись собі та уcnям.

Особиста безпека

Навчити правилам збереженню здоров'я та життя свого та оточуючих людей в умовах бойових дій – основне завдання вчителя. А саме:

- ознайомити із заборонами та обмеженням, які діють під час воєнного стану;
- ознайомити з правилами поведінки у зоні бойових дій;
- навчити надавати першу медичну допомогу при опіках, перегріванні, обмороженні, пораненні;
- ознайомити з правилами поведінки під час повітряної тривоги, обстрілів, комендантської години;
- ознайомити з правилами поведінки з вибухонебезпечними предметами.

Рекомендуємо використовувати:

- Наскрізна програма з позашкільної освіти оздоровчого напрямку «Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій» <https://drive.google.com/file/d/1AThLIgkS9JtrGX1KCLiw-ntzDQbmPkg9/view>

- Методичні рекомендації для позашкільця оздоровчого напрямку «Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій» Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/osnovi-bezpeki-zhittvediyalnosti-v-umovah-bojovih-dij-metodichni-rekomendaciyi-dlya-pozashkillya>
- Поради від ДСНС «Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру» Режим доступу: <https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki/diyi-naselennya-v-umovax-nadzvicainix-situacii-vojenno-go-xarakteru>

Корисні посилання:

Для ефективної організації виховного процесу пропонуємо скористатися корисними тематичними посиланнями:

- Центр протидії дезінформації при РНБО України: <https://cpd.gov.ua/category/events/>
- Все про медіаосвіту й багато корисних ресурсів для педагогів: <https://medialiteracy.org.ua/>
- Відео «Історія України за 15 хвилин» <https://www.youtube.com/watch?v=ITw2Lk93qrY>
- Відео «ІстФакт. «Історія Тризубу» <https://www.youtube.com/watch?v=m3n70kgNIgw>
- Виставка «Творці української державності: до 30-річчя заснування УГС» <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-tvorci-ukrayinsko-yi-derzhavnosti-do-30-richchya-zasnuvannya-ugs>
- Виставка «Символ твоєї свободи. 100 років Державного герба України» <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-symvol-tvoyeyi-svobody-100-rokiv-derzhavnogo-gerba-ukrayiny>
- Виставка «Воїни. Історія українського війська» <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-voyiny-istoriya-ukrayinskogo-viyska>
- Виставка «Кожен із нас – воїн» <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-kozhen-iz-nas-voyin>
- «НАШ ГЕРБ. Українські символи від княжих часів до сьогодення» <https://rodovid.net/product/233/nash-herb-ukrayinski-symvol-y-vid-knyazhykh-chasivdo-sohodennia-pdf-fajjl/>
- Інфографіка «Чому українці та росіяни історично – не «братні народи» <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/chomu-ukrayinci-ta-rosiyany-istorychno-ne-bratni-narody-infografika>
- Фотоальбом «Незалежність. Найкращий час» / «Independence. Prime Time» (українською та англійською мовами): <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/nezalezhnist-naykrashchyy-chas-fotoalbom>
- Виставка «На службі Феміди»: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-na-sluzhbi-femidi>

Методичні рекомендації підготували: Красницька Ольга Анатоліївна, Дика Ірина Володимирівна, Ігнатова Альона Григорівна, методисти відділу виховної роботи та розвитку цінностей ПАНУ ім. М.В. Остроградського